

Berlini dosszié: a reformáció hatása a jelenre és a jövőre protestáns kereszténydemokrata értékelésben – a CDU/CSU EAK állásfoglalása szövetségi közgyűlésükön, a Protestáns Műhely delegációjának bemutatkozása

***„Isten az, aki engem látott”
Írta: Dr. Békefy Lajos***

GYORSJELENTÉS BERLINBŐL – 2017. 05. 25. – A KDNP PROTESTÁNS MŰHELYÉNEK háromfős delegációja 2017. május 24-én részt vett a CDU Protestáns Munkaközösségének/EAK 51. szövetségi gyűlésén, amit a berlini Konrad Adenauer Házban tartottak. A szövetségi ülés egybeesett a 36. Német Kirchentag = Egyházi Napok megnyitásával. Az EAK szövetségi nap központi témája ez volt: „500 év reformáció – távlatok a jelen és a jövő számára”. A magyar delegáció találkozott az EAK vezetőségével: *Dr. Thomas Rachel* parlamenti képviselővel, az EAK ezen ülésén újraválasztott elnökével, *Christian Meissner* evangélikus lelkésszel, szövetségi ügyvezetővel, *Christine Lieberknecht* lelkésznővel, Thuringia Tartomány korábbi miniszterelnökével (2009-2014), az EAK elnökségi tagjával, az újjáavasztott elnökség tagjaival, a tartományi képviselőkkel. Az ülésen átadták *Dr. Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes, a KDNP elnökének írásos üdvözlését, valamint *Dr. Birkás Antal* PM-elnök rövid köszöntőt mondott és tájékoztatást adott a magyar PM 25 éves és mai szolgálatáról.

Dr. Birkás Antal, a KDNP Protestáns Műhely elnöke (köszöntő)

Az 51. Bundestagung tiszteletére a magyar delegáció 140 példányban átnyújtotta a jelenlévőknek azt az angol és német nyelvű külön kiadásban erre az alkalomra megjelentetett füzetet, amelynek címe: *Közös utak – protestáns perspektívák*. A szövetségi napon a jelenlévők rezolúciót, állásfoglalást fogadtak el, aminek ismertetésére később még visszatérünk. Most szintén csak jelezzük, hogy az EKD korábbi elnök-püspöke, egykori heidelbergi szociáletika-professzor érdekesítő előadást tartott a reformáció lényegéről, hatásáról a jelenre és a jövőre, amire szintén visszatérünk még. A szövetségi nappal egy időben kezdődött Berlinben és Lutherstadt-Wittenbergben, s tart három napon át a 36. Kirchentag, amelynek mottója 1Mózes 16,13-ban olvasható: „Isten az, aki engem látott”. A város több helyén zajló, nagy biztonsági erővel védett ünnepi rendezvénysorozatra, ami a „reformáció 500” tiszteletére kínál számos alkalmat, közel százezres hallgatóságot várnak. A megnyitó istentisztelet után Angela Merkel német kancellár ünnepi fogadást adott és beszédet mondott a Konrad-Adenauer Házban a külföldi egyházi képviselőknek, a Kirchentag díszvendégeinek, a CDU EAK-nak és a KDNP Protestáns Műhelynek is. Későbbi kiadásainkban a két esemény, a Kirchentag és az EAK szövetségi nap érdekesebb megállapításairól és mozzanatairól még tudósítunk... (drbl) (Folytatjuk)

Angela Merkel az esti fogadáson köszönti a küldötteket

Most „Berlini dosszié” címmel öt részben megismertetjük olvasóinkat és a Kárpát-medencei érdeklődőket a protestáns politikai Bundestagung elgondolkodtató rezolúciójával, állásfoglalásával. (Fordítás: Dr. Békefy Lajos; Berlini dosszié II.)

Kiadványok, köztük a KDNP Protestáns Műhely EAK-gyűlésre írt és megjelentetett kiadványa (Gemeinsame Wege – Protestantische Perspektiven)

TÁVLATOK A JELENBEN ÉS A JÖVŐBEN (Berlini dosszié II.)

Nem lehet mindent egyetlen személyre visszavezetni

A reformáció jubileuma különleges alkalmat kínál arra, hogy újra tudatosítsuk a reformáció teljes kulturális jelentőségét. A reformáció ugyanis nem csak egyházi és teológiai esemény volt, hanem a német és az európai történelem egyetemes hatású eseménye, melynek máig érzékelhetőek világméretű következményei. A reformáció egyebek mellett olyan mozgalom, aminek össztársadalmi befolyása volt az oktatásra, a szabadságra és az emancipációs folyamatokra. Nem elhanyagolható részét képezi szellemi örökségünknek és kulturális identitásunknak.

Alapvetően mindig is tudatában kell lennünk annak, hogy nem lehet mindent csak egyetlen személyre, Luther Mártonra visszavezetni. Kétségtelen, hogy Luther adta a „gyújtószikrát” a reformációhoz, de számos reformátor működött mellette az ő korában és utána is, akik igen jelentősen járultak hozzá a reformáció eredményességéhez és elterjedéséhez, így például Melanchthon, Kálvin vagy Zwingli. Sok-sok váll hordozta tehát a reformáció terhet, és segítette továbbadását.

A politika területén tevékenykedő protestáns keresztyénekként kifejezetten erős érdekünk fűződik ahhoz, hogy a jeles jubileumhoz kapcsolódó és szükséges történelmi visszaillesztés mellett, valamint a gazdag emlékezéseken és gondolati összegzéseken túl tudatosítsuk a

reformáció jelenkori hatását, maradandóságának mibenlétét, de azt is, milyen impulzusok, ösztönzések adódnak ebből a gazdag örökségből mai és jövőbeli etikai és politikai gondolkodásunk, cselekvésünk számára.

Hogyan ünnepeljük a reformáció jubileumát? Mi marad a reformáció örökségéből?

Annak érdekében, hogy a reformáció napjainkra is megmaradó örökségéről megbizonyosodhassunk, természetesen egyfajta kritikus, konstruktív folyamatba kell belépünk, aminek mozzanatai között ott van az is, hogy tudatosan kapcsolódunk a reformációhoz, de ott van bizonyos tekintetben az elhatárolódás is, mint az ellentmondás, s legalább ilyen mértékben a kreatív továbbgondolás és az örökség továbbvitele. Mindezt jól nyomon követhetjük már nagy reformátorunknál is. Luthert olykor még ma is egyoldalúan kifigurázzák, mint valamilyen sötét, középkori, felvilágosodás előtti embert, akinek semmiféle mondanivalója sincs ma a számunka. Az ilyesféle általánosítással szemben az intellektuális korrektség és a történelmi hitelesség parancsa az, hogy a manapság terjedő sokféle értékelés és megítélés közben megőrizzük a helyes arányérzékét és a differenciált megközelítést.

Nem szabad Luthert „túlheroizálni”

Természetes, hogy Luther korának a fia volt, a 16. századé. Az is nyilvánvaló, hogy személyiségét nem helyes túlheroizálni. Ő lenne az első, aki személyének a kultuszát elutasítaná, amire eddig az utókor nem kevés példával szolgált. És azt sem tagadhatjuk, hogy Luthernek látjuk olykor ellentmondásos, következetlen, sőt gyenge oldalait is. Teológiájának árnyoldalai közé számítanak a zsidóság elleni szélsőséges iratai. Ugyan a fiatalabb Luther itt-ott felmutatott kora egyoldalú szemléletével ellentétben némileg toleránsabb, egyedi vélekedést a zsidósággal kapcsolatosan, de nem tagadható, hogy ez nagyon hamar teljesen az ellentétébe fordult. Késői írásaiban több, kifejezetten értelmezhetetlen zsidóellenesség bizonyítéka merül fel, melyek viszont már a reformáció előtti Európában sokrétű módon jelen voltak, s megmutatták áldatlan vonásaikat. Ezek vezettek aztán századokkal később – egészen más történelmi és ideológiai feltételek között – a nemzeti szocializmus által életre hívott zsidógyűlölet faji szélsőségének az igazolásához. De meg kell említenünk ebben az összefüggésben másfajta masszív eseteket is, melyek a szóbeli megsemmisítés vonásait viselték, mint a pápa vagy a török megjelenítése az ördögi ellenség képében, nem beszélve a „rajongók” verbális megbélyegzéséről. Vagy azokról a durva és nagyon könyörtelen mondatokról, melyek a parasztok ellen, vagy a boszorkányok és varázslók hitetlenségének a megbélyegzésére irányultak.

Mindezekben megláthatjuk a történelmi és teológiai árkot, ami Luther Márton kora és élethelyzete, s a miénk között mutatkozik. Ezt a részünkről kellő világossággal és meggyőződéssel, de nagyon fontos és differenciált megközelítésmóddal, szakszerűen kell szemlélnünk, s a történelmileg kötelező tárgyilagos megközelítéssel lehet csak felemlíteni. A reformáció örökségének a mai értékelése nem eshet bele a másik szélsőségbe sem, ami az érem másik oldalára koncentráltan a reformátor alakjának a heroizálásához, „sztárolásához” vezetne. Kerülendő tehát az az álszent beállítást, ami egyrészt az állandó fenntartásokat hangsúlyozza Lutherrel szemben, másrészt az olcsó bűnvallástétel tartós terméke, amely a folyamatos, imamalomszerűen ismételt egyházi-teológiai önvád formájában fejeződik ki.

A reformáció jubileumát tehát akkor ünnepeljük szelleméhez méltóan – egészen az evangéliumi elvnek megfelelően, miszerint az egyházat mindig a Jézus Krisztusban adott

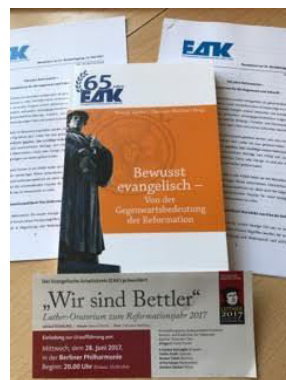
lényegi vonások értelmében kell reformálni/*ecclesia semper reformanda* –, ha nem feledkezünk meg árnyoldalairól, s ha túlnyomóan gazdag segítséget nyújtó impulzusairól, gyógyító értelmezési horizontjáról, maradandó iránymutató és kapcsolópontokat kínáló perspektíváiról nem csak hogy nem feledkezünk meg, hanem ezekre állandóan felhívjuk a figyelmet.

Hála az ökumenikus előrelépésért – Krisztus-ünnep

Ebben az összefüggésben kifejezetten üdvözljük, hogy az EKD (= Németországi Protestáns Egyház) a 2017. jubileumi reformációs évet Krisztus-ünnepé nyilvánította, s erre az ökumenikus megbékélés szándékával tekint. Az ökumenikusan előremutató lépéseket, kiváltképpen azokat, melyek az elmúlt században megtörténtek, nem szabad elfelednünk. Ezek ugyanis a növekvő, a felekezeten átívelő tudatosságnak, az Isten és emberek előtti közös felelősségvállalásnak a jelei. A konfrontáló, ütközéskereső felekezeti vita – a fennmaradó különbségek és a fájdalmasan megtapasztalt szakadások ellenére – a kiengesztelődött különbségek szellemében, s a másik félben meglévő ajándékok iránti kölcsönös, elmélyült megértés és azok tudomásul vétele révén jelentősen lecsökkent. Különösen is mint a CDU-hoz és a CSU-hoz tartozó keresztyének, hálásak vagyunk ezért. Az EAK, a Protestáns Munkaközösség fennállásának 65. évében nagy örömmel és hálával tekintünk vissza a már olyan régóta tartó, kifejezetten eredményes, közös politikai útra, ami a két uniós egységpárton belül a protestáns-katolikus felekezetközi együttműködésnek köszönhetően valósult meg...

(Folytatjuk)

A delegáció számos hasznos kiadványt hozott haza, melyek a reformáció hatását mutatják be a legkülönbözőbb területeken és világméretben. Ennek feldolgozása megkezdődött. Olvasóinkat, Testvéreinket először az EAK ünnepi állásfoglalásával ismertetjük meg, melynek témája: a reformáció hatásának következményei a jelenben és a jövőben. (Forrás: EAK Resolution, 51. Bundestagung, 24. Mai 2017)

„500 ÉVES REFORMÁCIÓ – TÁVLATOK A JELENBEN ÉS A JÖVŐBEN” – A SZOCIÁLIS PIACGAZDASÁG PROTESTÁNS GYÖKEREI (Berlini dosszié III.)

MARADANDÓ IMPULZUSOK – AZ EMBERI SZABADSÁG ALAPJA: MEGIGAZULÁS ISTEN ÁLTAL – A NEMZETI NYELVŰ BIBLIA KULTÚRATEREMTŐ EREJE

Sok mindenről kell megemlékeznünk, amikor számba vesszük a reformáció korabeli szellemi élet és kultúraalkotás maradandó hatásait. Legfőképpen Luther Márton bibliafordításának

máig felbecsülhetetlen inspirációját kell először említenünk, a német irodalmi nyelv kialakulására gyakorolt hatását, vagy éppen a „wittenbergi fülemüle”, Luther befolyását a zene, a német irodalom és oktatás megteremtésére. A reformáció formálta ki annak a felismerését és tartós tudatát, hogy személyes hit és képzés, oktatás elválaszthatatlanul összetartoznak. (Ezt fogalmazták meg eleink és költőink Magyarhonban így: templom és iskola elválaszthatatlan – *ford.*). Ez vezetett el a nevelés és oktatás új rangjához és tisztességéhez, a személyes érettség, nagykorúság, valamint a hitbeli és ismertbeli, sőt kutatási szabadság összefüggéseinek gyakorlathoz. Az viszont, ami elvezetett az etika és a politika területén a maradandó impulzusokig, nem volt más, mint a bibliai-páli megigazítás üzenetének lutheri felfedezése. Ez vezetett oda, hogy teljesen új protestáns, evangéliumi értelmezés született meg a szabadság és a felelős világformálás tekintetében is. Éppen ezért nem túlzás úgy fogalmazni, hogy **a reformáció egy nagy szabadságmozgalomhoz hasonlítható**. Egy központi hitbeli üzenet újra felfedezésével függött ez össze.

ISTEN MINDENFÉLE ELŐFELTÉTEL NÉLKÜL SZERET MINKET!

Ez a központi hitbeli üzenet így hangzik: Isten mindenféle előfeltétel nélkül szeret minket! Az Isten szabadító kegyelméről és szeretetéről szóló jézusi evangélium által lehetünk a megbékéltető szeretet- és reményüzenet hírnökeivé, és tanúságtevőivé ebben a világban. Ez a szeretet és kegyelem pedig erősebb minden halálosztó hatalomnál, ennek a világnak az erőszaktevőinél és sötétségénél. Luther döntő felismerése a keresztyén ember szabadságára vonatkozik. Felismerte: **szabadságunk egyedül Krisztushoz kapcsolódásunkból születik meg**. Ennek alapja pedig Isten szeretete, amit Jézus Krisztusban kapunk meg. Ez Isten kegyelme. S erre nem tudunk semmivel sem rászolgálni, ezt nem érdemelhetjük ki. Ezért ez a legnagyobb és páratlan ajándék. A keresztyének pontosan ennek az egyedül hit által megvalósuló páratlan istenkapcsolatnak a révén szabadulnak meg mindenfajta kényszertől és olyan dologtól, ami nyomasztja világunkat, szabadulhatnak meg minden lehetséges és lehetetlen kíséreltetől, melyek még ma is arra törekszenek, hogy megfosszanak szabadságunktól. Ebből a szabadságból csak Krisztus által részesülhetünk igazán, Aki szenvedésével és halálával, kereszthalálíig engedelmes életével és feltámadásával tette ezt lehetővé számunkra. Enélkül gyakran szorulunk bele a külső kényszerhelyzetekbe, s a „körülmények hatalmának” kiszolgáltatottjává válhatunk. De Krisztusban, Hozzá ragaszkodva kiszabadulunk ezekből a kényszerhelyzetekből.

LUTHER REALISTA EMBERKÉPE

Luthernek nagyon józan, majd hogyanem pesszimista emberképe volt. Akkor fogalmazunk helyesen, ha így véljük: neki nagyon realista emberképe volt. Ismerte az emberi gyengeségeket, veszélyeztetettséget, hibákat. Teljesen a páli hagyományokat követve látta, hogy az ember inkább a rosszra hajlamos, ismeri a jót, mégis inkább a rosszat cselekszi. A bűn fogalmát nem morális értelemben használta, hanem teológiai értelemben. A bűn az, hogy az ember radikálisan elszakad, elidegenedik önmagától és isteni létalapjától, magától Istentől. Ez a realista, keresztyén emberkép közvetlenül hatással volt a CDU/CSU, az Unió politikai programjának a kidolgozására is, hiszen a németországi CDU alapprogramjában ez a mondat szerepel: *„Minden embert veszélyeztet a tévedés és a bűn. Ez azt is jelenti, hogy a politikai tervezésnek és megvalósításnak megvannak a határai. Ez a felismerés megóv minket az ideológiai üdvtanok fabrikálásától és a politika totalitásként történő félreértelmezésétől. És ez tesz kesszé a megbékélésre is”*. (Szabadság és biztonság – alapelvek Németországnak. A Németországi CDU Alapprogramja. Elfogadva a 21. pártnapon, Hannover, 2007. december 3-4., Alapelvek 5. oldal).

Luther egyúttal erőteljesen szembefordult azzal az optimista illúzióval is, amely úgy véli, az ember a maga szabadsága révén öntevékenyen elérheti az üdvösséget. Erről a gondolatról úgy vélekedett, mint ami az Ördög „mesterműve”, nagy hitetése, ami ismét csak bűnhöz vezet. Pontosan ez az ember egyik legnagyobb egzisztenciális veszélyeztetettsége: nevezetesen, hogy emancipálni, egyenrangúvá akarja tenni magát Istennel, s így függetlenedni Tőle, ami nem más, mint az ősi bűn, melynek lényege, olyanná lenni mit Isten. ***Luther ezért úgy tekinti a keresztyént, mint aki Isten előtt Krisztus által megigazult bűnös. Egyszerre igazak és bűnösök vagyunk (simul iustus et peccator).*** Ezt a mondatot nem szabad félreértelmezni, mintha az ember félig igaz, félig meg bűnös lenne. Ez skizofrén szemlélet. Két különböző távlatról, szemlélről van szó ugyanazon emberről, rólunk: Isten előtt igazak, megigazítottak vagyunk, s egyedül és kizárólag kegyelme és szeretete tesz igazzá, s ez tehet egyedül jóvá is. Ha viszont csak evilági, horizontális módon tekintünk magunkra, és szembenézünk valós helyzetünkkel ebben a világban, azaz Isten szabadító kegyelme távlatai nélkül, akkor semmi jót nem fedezünk fel, hanem csak tévedéseket, romlást és elidegenülést.

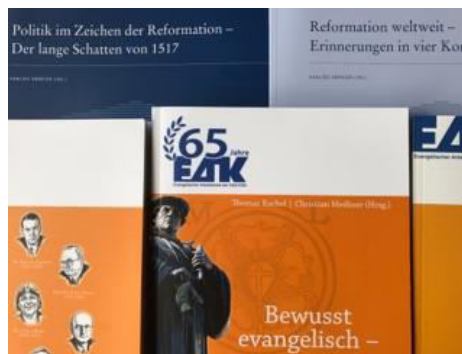
A SZOCIÁLIS PIACGAZDASÁG PROTESTÁNS GYÖKEREI

Luther a Római levélről tartott előadásában (1515/1516) a Róma 7,21-25. kapcsán megjegyzi: „Figyeljük csak meg, hogy egy ugyanazon ember miként szolgálja egyszerre Isten törvényét és a bűn törvényét, azaz egyszerre igaz és mégis vétkezik”. Ez a gondolat sokkal később, a 20. században elindítója lett a német gazdasági és szociális rend elméleti megalapozásának, ami aztán így fogalmazódott és valósult meg: „szociális piacgazdaság”. Constantin von DIETZE már 1946-ban konkrétizálta ezt a gondolatot: „A gazdasági és a szociális rend tekintetében kialakítandó álláspontunkhoz alapvető irányt és parancsot mutat számunkra a Szentírás. Az emberek nem eléggé jók ahhoz, hogy helyesen használják az összes politikai és gazdasági hatalmat, vagy önként megfékezzék magukat a kizsákmányolás teljesen szabad gazdaságában. De annyira még sem elvetemültek, hogy bárki alávehesse őket az állami zsarnokságnak vagy a magánhatalomnak. Minden, az emberek felett uralkodni akaró hatalmat le kell győzni. Ugyanakkor nélkülözhetetlen az állami hatalom ahhoz, hogy a gazdasági-, és szociális rend megvalósuljon, s azt megvédje, nehogy a magánhatalom szétzilálja”. (Olvasható: „Német protestáns keresztyének megállapításai a gazdasági és szociális rendről.”)

Elsősorban azok a gondolkodók, akik a szociális protestantizmus hagyományából éltek, voltak azok, akik a szociális piacgazdaság gondolatát kifejlesztették, és a világháború utáni Németországban igyekeztek azt meg is valósítani. Új utat találtak, aminek segítségével elhatárolódtak a szociáldemokrata és a szakszervezeti követelésektől az irányított gazdaság koncepciójával. De saját utat találtak a szociális katolicizmus többsége által hangsúlyozott „keresztyén szocializmussal” szemben éppúgy, mint a liberális oldal által követelt szabad piacgazdaság elképzeléseivel szemben is. (Erről nagyszerű könyvek és tanulmányok szólnak, mint pl. BRAKELMANN, Günther/JÄHNICHEN, Traugott, ***Protestantische Wurzeln der Sozialen Marktwirtschaft/A szociális piacgazdaság protestáns gyökerei***, in: Die protestantischen Wurzeln der Sozialen Marktwirtschaft. Ein Quellenband, Gütersloh 1994, 13. oldal; továbbá: WEGNER, Gerhard: „Aus Luthers Geist erwachsen: Der moderne Sozialstaat”, in: ***Paradoxie der Freiheit. Zur Relevanz von Luthers ökonomischer Kritik und Calvins Wirtschaftsmoral für das Verhältnis von Kirche, Staat und Wirtschaft***. Tagung der Evangelischen Akademie im Rheinland in Kooperation mit dem Sozialwissenschaftlichen Institut der EKD, Bonn, 21/22. Februar 2014, hrsg. vom Gemeinschaftswerk Evangelischer Publizistik, Frankfurt am Main 2014, 36. oldal.) Az istenkapcsolat viszont a keresztyének előtt ígéretes távlatokat nyit meg, hiszen az önmagukra

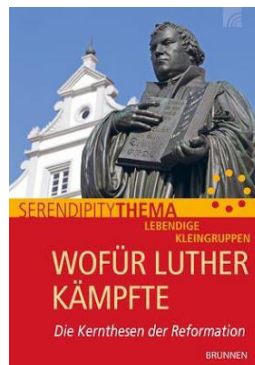
forduló tekintetet kiszabadítja a rövidlátásból, és kitágítja, ráfókuszálja azt a többi emberre, elvárásaikra, s ezekre pedig Krisztus szeretetével reagál.

Lutherrel együtt mi is felismerjük, hogy hit által szabadon tudjuk elkötelezni magunkat, azzal együtt, hogy tudjuk, emberi erőink és lehetőségeink végesek, tévedhetőségünk megmarad minden helyzetben. De Krisztus megigazított minket, s ezért bátorodunk a felelősség vállalására. És erre pontosan azokon a területeken van szükség, ahol nem csak magamról/magunkról van szó, hanem a másik emberről, felebarátomról is. Az evangéliumi, vagyis a protestáns felelősségvállalásnak máig érvényes nagy mondata az, amit Luther 1520-ban a Keresztyén ember szabadságáról megfogalmazott: „A keresztyén mindenknek szabad ura, és nincs senkinek sem alávetve. A keresztyén mindenknek készséges szolgája, és mindenkinek alá van vetve”... (Folytatás)

MI VAN MÉG A BERLINI DOSSZIÉBAN? (IV.)

AZ „EVILÁGI KEGYESSÉGTŐL” A FELELŐSSÉGETIKÁIG

AZ EVILÁGI KEGYESSÉG LUTHERI FORMÁJA

A keresztyénnek evangéliumi értelemben amellet kell kitartania, hogy egyrészt saját felelősségét mutassa meg szolidaritásból felebarátja iránt, másrészt szabadságát arra használja, hogy a rászorulókon, akik valami miatt megkötözöttek, hátratételt szenvednek, segítsen. A szabadság keresztyén értelmezés szerint egyáltalán nem azt jelenti, hogy mindentől és mindenkitől szabadnak érezzük, tudjuk magunkat, hanem azt, hogy még inkább megmutatjuk elkötelezettségünket és önkéntes kötődéseinket, ami az önmagunkért és másokért viselt felelősségben fejeződik ki. Az ember keresztyén szemlélet szerint első renden nem önmagának, önmagáért él, autonóm módon, amint azt az individualista-hedonista társadalmi kultúraszemlélet szívesen látná, és ezért ezt állítja is. A keresztyén hit úgy látja, hogy az emberek éltető eleme a **reláció, a kapcsolat**, s csak ezekben valósulhat meg igazán az

emberi élet. A kapcsolatok, a relációk viszont mindig kölcsönös függésben, illetve egymásrataltsáiban működnek. A keresztyén nem csak felebarátaiért, embertársaiért, s önmagáért felelős Isten előtt egyoldalúan, hanem függ is Tőle és tőlük, sőt rá van utalva Istenre és embertársaira is. Jobb esetben olyan segítő közösségek hálózatában él, melyek elfogadják, s melyeket elfogad. A keresztyén hitben élők fülében egyformán jól csengenek az ilyen szavak: segítségre és gondoskodásra szorulni, mint az is, hogy segítséget és gondoskodást nyújtani. A jól értelmezett szabadság a keresztyén emberképben tehát mindig szolidaritást is jelent. Így például azt, hogy a politikai értékek, a szabadság, szolidaritás és az igazságosság soha nem szakíthatók el egymástól, nem állíthatók szembe egymással. Luther erről ezt írta: „*A keresztyéneknek kötelességük, hogy az igazi szegényeket, akik gyengeségből vagy életkoruk miatt nem tudják magukat táplálni, ellássuk és istápoljuk őket*”.

ÚJ ÉLETSTÍLUS

A reformációnak az új teológiai szabadság értelmezése egy egészen új, nagyon sajátos *életstílushoz* vezetett, amint azt századfordulónk előtt a német protestáns etikaprofesszor, *Martin Honecker* megfogalmazta (*Einführung in die Theologische Ethik*, Berlin/New York, 1990). Ezt evangéliumi evilági kegyességnek nevezte. Ami annyit tesz, hogy a keresztyének evilági szolgálatának döntő színtere a világi *hivatás*. A reformáció korában ehhez a szóhoz – szemben a mai értelmezéssel – még hozzátapadt az a jelentés is, ami lelki-vallási tartalom volt: az „elhívás”. A keresztyén elhívás és bizonyos értelemben az „Isten-tisztelet” Luther számára – ellentétben kora egyházi főirányával, és kegyességi gyakorlatával – többé nem a kolostori elkülönülésben vagy a lelki visszavonulásban valósult meg. Ellenkezőleg: az elhívás Istentől nem visszavonulást, *kihívást* jelent a világból, hanem *behívást* jelent a világba, mint a keresztyén élet legtermészetesebb közegébe. Ez magyarázza máig a világi hivatás protestáns értékét, a munkálkodó élet megbecsülését és nagyra tartását, a konkrét felelős világformálásban történő részvétel kötelességét, legyen szó politikáról, államról, társadalomról, házasságról, családról vagy éppen gazdaságról.

FELELŐSEN MINDENKOR – LELKIISMERETESEN

Ezen igen jelentős szellemtörténeti szabadságimpulzus ellenére mégis az történt, hogy nem kevés próbálkozás volt arra, hogy Luthert a felsőbbség és az állam részéről megvalósuló szabadságkorlátozás előfutárának, sőt egyenesen felsőbbségfüggő „fejedelmi szolgának” bélyegezték, minősítették. Ez azonban igen erős torzkép órája. Luther mindmáig sokkal inkább arra példa, miként lehet pontosan és konkrétan a szabadság és a lelkiismeret konstruktív kötődését megvalósítani, s miként lehet szabadon, szívből szólni.

Az az ember, mint Luther, aki a wormszi birodalmi gyűlésen 1521-ben a császár, a birodalmi urak és a pápai egyház főpapjai elé saját hitbeli és lelkiismereti meggyőződésének a védelmére kiáll, és „sem haláltól, sem ördögtől” nem fél, azt mindennek lehet nevezni, csak szolgálalkú „nyuszikának” nem. Olyan ember állt ott a birodalmi gyűlés előtt, aki messze megelőzve saját korát, személyes hitvallástételre készen nézett szembe a világi hatalmasságokkal, erőkkal és tekintélyekkel. Olyan valaki, aki a vele szemben állók „ideológiáját” is kritikusan szemlélte és vitatta. Ugyanakkor azt az embert is megláthatjuk öbennél, aki tudatában volt alapvető korlátainak, gyengeségeinek és kísértéseinek, s emiatt nem ritkán került lelkiismereti válságba és ellentmondásokba.

Luther és vele együtt a többi reformátor is felismerte és hangsúlyozta, hogy az Isten Igéjén iskolázott és kiművelt *lelkiismeret* nem önmagáért és másoktól teljesen függetlenül működik.

És ez érvényes kiváltképpen mindennapi kötődéseinkre, a közösségi élet területeire, az etikára és a politikára. A *reformátorok még nem ismerték az újkori felvilágosodás szabadság-, és autonómia fogalmát, ami kizárja az Isten előtti felelősséget*. Ha ismertek volna ilyesmit, *biztosan visszautasították volna*. A reformátorok szemében nem volt az embereknek etikai különállása, elkülönülése Isten előtt, s nem volt igazolható semmiféle cselekedet a mégoly erényes emberi tettekkel. A protestáns lelkiismeretet tehát elsősorban nem etikai jellegzetessége, hanem teológiai, Isten felőli értelmezése határozta meg számukra... (Hogy ez mit jelent az etika és a politika összefüggésében, arra a következő, záró részben térünk ki).

REFORMÁCIÓ – ETIKA – POLITIKA (V. befejező rész)

A CDU/CSU EAK, Protestáns Munkaközösségének elnöksége meghívására háromtagú magyar delegáció járt Berlinben. A látogatás egybeesett a 36. Német Protestáns Egyházi napok nyitó alkalmával. Ennek tiszteletére dr. Angela Merkel német kancellár ünnepi fogadást adott. A delegáció számos hasznos kiadványt hozott haza, melyek a reformáció hatását mutatják be a legkülönbözőbb területeken és világméretekben. Ennek feldolgozása megkezdődött. Olvasóinkat, Testvéreinket először az EAK ünnepi állásfoglalásával ismertetjük meg, melynek témája: a reformáció hatásának következményei a jelenben és a jövőben. (Forrás: EAK Resolution, 51. Bundestagung, 24. Mai 2017 – lásd még e cikk végén a kapcsolódó anyagok linkjeit).

Írta, fordította: Dr. Békefy Lajos (Budapest, 2017.05.29. – gratisnews.hu)

PROTESTÁNS PROPRIUM, MÁRKAJEGY: FELELŐSSÉG JÓZAN MÉRTÉKTARTÁSSAL

Az etikára és a politikára, sőt a mindennapok területére is érvényes az, ami az előbbi részekben leírtakból következik. Nevezetesen: protestáns keresztyénekként sem a CDU/CSU-ban, sem másutt nem tehetünk úgy, mint nálunk lenne a bölcsek köve. Vagy mintha ránk lenne bízva a végső és abszolút ítéletmondás kritériumrendszere, bármennyire is eltökéltek vagyunk gondolkodásunkban, cselekvésünkben, „jóhiszeműségünkben”, jóakaratusunkban. Óriási szükség van erre a józanságra azokban a vitákban, amiket manapság politikai és etikai témákról vagy éppen egyházi témákban folytatunk. ***Állandóan fenyeget ugyanis az a veszély, hogy a viták hevületében megütjük a morális önhittség hamis hangját, vagy a gőgös önigazultság kevélységével blokkoljuk le a másik embert.*** Luther az evangéliumban iskolázott lélekismerőként nagyon jól tudta, milyen törekeny agyaglábakon állnak morális bizonyosságaink és önmagunkról alkotott plakátaink, képeink milyen hamar szétszakadnak, pedig ezekkel embertársainkat mérjük és nem ritkán kegyetlenül meg is ítéljük, olykor el is ítéljük őket.

Luther azt is tudta, hogy a ***lelkiismeret szava*** inkább hasonlítható egy nyitva hagyott, önkritikus ***kérdéshez***, mint a kész, végeleges, és mindenre elégséges válaszhoz. Ebből következik, hogy a személyes lelkiismeretre történő hivatkozás sem elegendő végső és mindenkiel összekapcsoló mértékként az evilági felelősségünk megindokolására. S azt is tisztán látnunk kell, hogy protestáns felelősségünket az egyházban, a politikában, a társadalomban sem tekinthetjük úgy, mint a bibliai tanácsok vagy isteni parancsok közvetlen és direkt alkalmazását. ***Az újra felerősödő vallási és ideológia fundamentalizmusok idején, miként ma, nagyon aktuális és szükséges tudatosítanunk: az igazi, szabad és élő hitnek kell legelőször is személyes számadást végeznie.*** A hitet ez különbözteti meg mindenfajta vallásos tévelygéstől, s mindenféle totális ideológiai kísértéstől. Hiszen ezeknek közös jellemzőjük a

csoportkényszer alkalmazása, a konformizmus és együttmenetelés, valamint a véleménykülönbségek elfojtása.

A PROTESTÁNS ETIKA NEM ERÉNYÖV

A protestáns, evangéliumi etika soha nem válhat rideg elvek előírásává, megtartása sem járhat rigorózus ellenőrzéssel vagy éppen erényetikai számonkéréssel. A protestáns etika nem erényöv. A protestáns etika minden esetben – még ha tökéletlenül és tévedhetősége tudatában is – arra törekszik, hogy vállalja felelősségét Isten és emberek előtt. A hit és a hitvallás szemében a biztos alap. Az evangélium üzenete révén ebben teljes nézetazonosság van közöttünk. A lelkiismeret pillanatait és óráit ez a meggyőződés járta át Luthernél éppen úgy, mint Bonhoeffernél. Ám az emberi életvezetésben, az etikában és a politikában nem jellemző ez a teljes egyértelműség. Ezekben a területeken az vezet minket, hogy a lehető legjobb megoldásokat keressük – a legjobb ismerettel és lelkiismerettel.

A REFORMÁCIÓNAK MÁRA IS VANNAK FONTOS ÜZENETEI

A reformáció központi üzenetei ma is sokat mondanak és jelentenek számunkra, kiváltképpen a közösségi, társadalmi elkötelezettség területén, az etikában és a politikában. Minket is köteleznek ezek a felebarát szolgálatára, és az emberhez méltóbb világ megvalósítására. A nagy reformátorokkal együtt tesszük ezt a magunk módján és eszközeivel, alázattal és azzal a bizonyossággal, hogy mindenféle tökéletlenségünket, gyengeségünket és hibánkat rábízhatjuk Istenre. ***Nem önmagunk, teljesítményünk vagy cselekedeteink tesznek igazzá Isten előtt, hanem egyedül a Jézus Krisztusba vetett hit.*** Ezt a felszabadító hitet pedig nem csak belső kamrácskánkban bontakoztatjuk ki, hanem hatását és kisugárzását nyilvánossá is tesszük. Ez a hit őriz meg minket az illúzióktól önmagunk felől, de ugyanígy az emberi mindenhatóság fantazmagóriáitól, az utópiáktól és a hamis ideológiáktól is. És ez a hit sürget minket a szívélyes és lelkiismeretes tettekre. A legjobb megoldásokat keresve igyekszünk tehát az utolsó előtti dolgokban (D. Bonhoeffer kategóriája az élet dolgaira) gondosan és felelősséggel eljárni mind a társadalomban, mind az egyházban, mind a politikában. *(Vége a sorozatnak)*

Kapcsolódó anyagok

Dr. Békefy Lajos, MI VAN MÉG A BERLINI DOSSZIÉBAN? (IV.) – bekefy.agnusradio.ro – 2017.05.28.

Dr. Békefy Lajos, A MEGIGAZÍTÁS TANÁTÓL A SZOCIÁLIS PIACGAZDASÁGIG - BERLINI KÜLÖN DOSSZIÉ (III.) - A REFORMÁCIÓ MARADANDÓ IMPULZUSAI - bekefy.agnusradio.ro - 2017.05.27.

Dr. Békefy Lajos, KÜLÖNLEGES BERLINI DOSSZIÉ (II.) – A REFORMÁCIÓ HATÁSA A JELENRE ÉS A JÖVŐRE – „500 ÉVES REFORMÁCIÓ – TÁVLATOK A JELENBEN ÉS A JÖVŐBEN” – bekefy.agnusradio.ro – 2017.05.26.

Dr. Békefy Lajos, KÜLÖNLEGES BERLINI DOSSZIÉ (I.) - A REFORMÁCIÓ JELENTŐSÉGÉRŐL, HATÁSAIRÓL BERLINBEN EGYHÁZI ÉS POLITIKAI RENDEZVÉNYEKEN - MAGYAR RÉSZVÉTELLEL – bekefy.agnusradio.ro – 2017.05.25.